

AUTOKOOLITUS OÜ

Õppekava nimetus: Bussijuhi kiirendatud ametikoolitus lisapädevuse saamiseks 35 tundi

Õppekava rühm: BJ/KK/LP

Bussijuhi ametikoolituse üldnõuded

* Autojuhi ametikoolituse peab olema läbinud isik, kes töötab autoveol töölepingu või võlaõigusliku lepingu alusel autojuhina või teostab autovedu füüsilisest isikust ettevõtjana, kui välislepingus ei ole sätestatud teisiti.

Ametikoolitusel osalemiseks esitatavad nõuded

Bussijuhi kiirendatud ametikoolitusele võetakse vastu:

- 1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 165/2014 autovedudel kasutatavate sõidumeerikute kohta, millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EMÜ) nr 3821/85 autovedudel kasutatavate sõidumeerikute kohta ning muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EÜ) nr 561/2006, mis käsitleb teatavate autovedusid käsitlevate sotsiaalõigusnormide ühtlustamist (EÜT L 60, 28.02.2014, lk 18–33), artikli 26 kohaselt Eestis alalist elukohta omav Euroopa Liidu või Euroopa Majanduspiirkonna liikmesriigi või Šveitsi Konföderatsiooni kodanik või isik, kellel on tähtajaline elamisõigus või -luba, pikaajalise elaniku elamisluba või alaline elamisõigus;
- 2) käesoleva lõike punktis 1 nimetamata isik, kes töötab vedaja või äriregistrisse või mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrisse kantud isiku juures töölepingu või võlaõigusliku lepingu alusel.

Nimetatud koolitusele tulles, peab isikul olema läbitud eelnevalt veoautojuhi kiirendatud ametikoolitus (140t)

Bussijuhi kiirendatud ametikoolituse õppemahust 40 protsenti võib läbida praktikana (edaspidi *õppepraktika*) ettevõtja juures, kes omab asjaomase kategooria tasulise veose- või sõitjateveo tegevusluba (edaspidi *praktikaettevõtja*).

Autokoolitus OÜ võib arvestada isiku poolt koolitaja või mõne teise koolitaja juures eelnevalt läbitud õppeainega ja sellest tulenevalt vähendada ametikoolituse mahtu. Arvesse võetav õppeaine ei tohi olla läbitud rohkem kui viis aastat enne ametikoolituse algust.

Ametikoolitusel osalemiseks esitatavad dokumendid

Koolitusel osalemiseks esitab isik koolitajale:

- 1) juhiloa või esmase juhiloa, kui see on isikule väljastatud;
- 2) isikut tõendava dokumendi;
- 3) täienduskoolituse puhul pädevustunnistuse, kui juhiloal puudub vastav kirje;
- 4) koolitaja väljastatud tunnistuse eelnevalt läbitud koolituse kohta, kui isik soovib eelnevalt läbitud koolituse arvestamist.

Koolituse korraldus

Teooria- ja sõiduõppe ühe õppetunni kestus on 45 minutit. Ametikoolituse õppetundide sisuline ülesehitus ja vahelduvus peavad tagama ettenähtud teadmiste ja oskuste omandamise ja õpilase vajaliku ettevalmistuse iseseisvaks tööks veoautojuhina.

Õppepraktika kasutamisel toimub õppekursuse ajal, on integreeritud õppetöö protsessi ning katab õppekavas määratletud õppeaineid ja nendega seotud ülesandeid.

Õppepraktika tegemine praktikaettevõtja juures kooskõlastatakse koolitajaga ja koostatakse ainekava vastavalt ettevõtte võimalustele. Praktika läbimise kohta täidetakse praktikapäevik.

Sõiduõpe viiakse läbi korraga ühe õpilasega. Sõiduõppe viib läbi koolitaja määratud vastava kategooria juhtimisõigust omav lektor. Sõiduõpe viiakse läbi kas Autokoolitus OÜ bussiga või praktikabaasis kasutusel oleva bussiga.

Koolituse läbiviimisel kasutatakse: koolitatavat aktiveerivat loenguvormi, visualiseerimist, rühmatööd ja sõidumeerikute õppes digitaalse ja analoog sõidumeerikute õppesimulaatoreid. Veoseohutuse õpetamiseks kasutatakse veoseohutuse ja hõõrdeteguri õppetendi.

Klassiruumid on sisustatud õppelaudadega. Koolituse käigus kasutatakse projektorit, multimeedia seadet, tahvlit, õppesimulaatoreid. Õppematerjalid on kaasaegsed nii paberil kui ka elektroonilisel kujul. Õpilane saab lektorilt õppematerjali, töölehed, mis jäävad peale kooli lõpetamist õpilasele.

Maht tundides

- 1) teoreetilised õppetunnid- 30.5 tundi
- 2) praktilised õppetunnid- 2 tundi
- 3) sõidutunnid- 2.5 sõidutundi

Õppekava: Bussijuhi kiirendatud ametikoolitus lisapädevuse saamiseks koosneb järgmistest õppeainetest ja mahtudest:

Õppeaine nimetus	Õppetunde	sealhulgas		
		teoreetilisi õppetunde	praktilisi õppetunde	õppesõit sõidutunde
1. Sõitjateveo korraldus	9	8	1	–
2. Vedude korraldus, ökonoomika	9	8	1	–
3. Sõiduki tundmine ja käsitlemine, uuendused,	14,5	14,5	–	–

diagnostika, säästlik kasutamine				
4. Sõidupraktika	2,5	–	–	2,5
Kokku	35	30.5	2	2,5

Koolitatava eksamineerimine, hindamine, andmete edastamine ja dokumendi valjastamine

Lisapädevuse saamiseks kiirendatud ametikoolituse kursus lõpeb teoreetiliste teadmiste eksamiga.

Teoreetiliste teadmiste eksamil on küsimusi 25.

Teoreetiliste teadmiste eksam on sooritatud, kui eksamineeritav vastab õigesti vähemalt 70 protsenti küsimustest.

Eksamikomisjoni koosseisu määrab koolitaja. Exsamikomisjoni koosseisu kutsub koolitaja lisaks lektoritele ka autovedajate ametiliitude, transporditöötajate ametiühingu ja Maanteeameti esindaja. Kutse saanud asutustel jääb osalemise kohta otsustusõigus.

Koolitaja esitab asjaomases Maanteeameti veebikeskkonnas autenditult hiljemalt üks päev pärast eksami toimumist õppekava läbinud ja eksami sooritanud isikute eksamiprotokollid.

Pädevustunnistuse annab või vastava kirje kannab juhiloale Maanteeamet.

Nõuded autojuhi teadmistele

Autovedude korraldamisega seonduvalt peab autojuht teadma:

* autovedude olemust, partnerite ja kontaktisikute erinevad nõudmisi ja ootusi, autovedude tähtsust vedude üldises mahus, autoveo liikide iseärasusi riigisisel, rahvusvahelisel, oma kulul korraldataval veol ja veol tasu eest ning autovedudel kasutatavaid ettevõtlusvorme ja nende erisusi;

* autoveo tegevusalale juurdepääsu ning tegevusalal tegutsemise nõudeid, välislepinguid ning neist tulenevaid piiranguid, vedaja vastutust autoveo korraldamisel ja veolubade süsteemi;

* logistika ja transpordiökonomika aluseid, komponente ning põhimõtteid;

* autovedudel kasutatavaid kindlustusi;

* autovedudel valitsevaid ohte ning ohu ennetamise põhimõtteid;

* järelevalvepõhimõtteid, järelevalveametite õigusi ja tehnoloogilise läbiviimise nõudeid;

* autojuhi koolituse, lähetamise ning sõidu- ja puhkeaja planeerimise ja arvestamise valdkonnaga seonduvaid nõudeid;

* transpordi infrastruktuuri kasutamise, maksustamise ning teekonna planeerimise põhiluseid ning piiranguid;

* sõitjateveo korraldust reguleerivaid õigusakte, erinevaid veoliike, sõitjateveol nõutavaid dokumente, nende tähendust ja täitmist autojuhile vajalikus ulatuses;

* liiniveo korraldamise põhimõtteid ja nõudeid, nõutud dokumente, liinivedude korraldamise pädevaid asutusi ning avaliku teenindamise lepingu alusel korraldatava liiniveo erisusi;

* rahvusvahelisel veol sõitjatelt nõutud dokumente, piiriületuse protseduure ning erisusi võrreldes Euroopa Liidu ja kolmandate riikidega ning tegevusi piiriületuseks vajalike dokumentide puudumisel;

* liinivedudel rakendatavaid sõiduõiguse ning sõidusoodustuste põhimõtteid;

* pagasi- ja saadetiseveo korda, nõudeid pagasi paigutamisele ning lubatud sisule ja

mõõtmetele;

* puudega ja piiratud liikumisvõimega isikute teenindamisele kehtivaid nõudeid ning selliste isikute teenindamise erisusi;

* autojuhi ja sõitjate õigusi ning kohustusi.

Autojuhi õiguste, kohustuste ning vastutusega seonduvalt peab autojuht teadma:

* töölepingu ja muu võlaõigusliku lepingu alusel töötamise nõudeid, poolte õigusi ja kohustusi, erinevat tüüpi lepingute sõlmimist, muutmist, lõpetamist, tööaja ja -tasu arvutamise erisusi, kinnipeetavaid makse ning võimalikke hüvesid;

* autojuhi tsiviil- ning karistusõigusliku vastutusega seonduvaid nõudeid autojuhile vajalikus mahus ning autojuhi rikkumiste mõju vedaja tegevusele.

Sõidukiga seonduvalt peab autojuht teadma:

* sõiduki põhiagregaatide ja süsteemide tööpõhimõtteid, kasutamise piiranguid, sagedamini esinevaid rikkeid ning nende kõrvaldamise viise;

* sõiduki põhiagregaatidele, süsteemidele, varustusele ning sõidumeerikule ja kiiruspiirikule kehtestatud tehnonõudeid;

* sõiduki mõõtmetest tulenevaid ohte, eelkõige seoses vähekaitstud liiklejatega.

*bussi ehituse erinõudeid, nõudeid bussi varustusele ja tähistusele, busside kategooriaid, liike ja mugavusklasse ning bussi ehitusest tulenevaid lisaohte.

Autojuhi ametiga seonduvalt peab autojuht teadma:

* tööohutuse ja töökaitsega seotud poolte õigusi, kohustusi ja vastutust;

* tööõnnetuse põhjuseid teel, laadimisel ja sõiduki hooldamisel, riskitegureid, tööõnnetusega seotud lisaohte, tööõnnetuse ennetamise põhimõtteid ning vajalikke tegevusi õnnetuse toimumisel;

* autojuhi terviseriski põhjuseid, sealhulgas stress, müra, vibratsioon, saastatud õhk, pikka aega istumine, töö- ja puhkeaja nõuete eiramine, tavatud tööajad, muutuvad ilmastikutingimused;

* juhi töökoha ergonoomiat ja valedest töövõtetest tulenevaid ohte;

* suhtlemispsühholoogia ja suhtlemise põhialuseid ning klienditeeninduse põhimõtteid ja häid tavasid, tüüpilisemaid probleemseid olukordi tellijate, järelevalve ja teiste kontaktisikutega, probleemsete olukordade lahendamise viise ja meetodeid;

* autojuhi ohuolukorras tegutsemise ning sõitjate evakueerimise põhimõtteid;

* sõitjate ja lastegruppide veole kehtestatud erinõudeid ning veo piiranguid;

* agressiivse sõidustiili ning ebaõigete sõiduvõtete kasutamisest tulenevaid ohte ning tagajärgi sõitjale;

* autojuhile vajalikke suhtlemis- ning klienditeenindusoskusi erinevate kategooriate sõitjatega suhtlemisel;

* sõitjate teenindamise taset mõjutavaid tegureid ja põhjusi ning juhi- ja reisijateruumi kütte- ja ventilatsiooniseadmete õige kasutamise nõudeid;

* probleemsete sõitjatega käitumise reegleid, enamlevinud probleemide põhjuseid ning autojuhi ja asjaomaste ametiisikute õigusi korda rikkunud sõitjate korralekutsumiseks või sõidukist kõrvaldamiseks.

Liikluses osalemisega seonduvalt peab autojuht teadma:

* sujuva, ohutu, riske vältiva ning keskkonda säästva sõiduviisi põhimõtteid;

* erinevates tee- ja ilmastikuoludes sõitmise põhimõtteid, ohutust mõjutavaid tegureid ning ohu ennetamise põhimõtteid;

* autojuhi tööks vajalikke põhiteadmisi liikluspsühholoogias ning autojuhi tööd mõjutavaid

tegureid, sealhulgas isiksuse eripärad, väsimus, stress, alkohol, narkootikumid, erinevad haigused;

* ametialal esinevaid peamisi liiklusõnnetuse põhjuseid, õnnetusega seotud lisaoste ning vajalikke tegevusi õnnetuse toimumisel.

Nõuded autojuhi oskustele

Autovedude korraldamisega seonduvalt peab autojuht oskama:

* oma käitumisega tõsta ettevõtte mainet, mõista autojuhi ameti olemust, eesmärki, tegevus- või ametiala tavasid ja praktikat ning arvestada oma ametitegevuses partnerite ja klientidega suhtlemisel nende huvide ja õigustega;

* kasutada autojuhi töös vajalikul tasemel mehaanilise ja digitaalse andmesalvestusega sõidumeerikut, salvestada sõidumeerikus nõutavaid andmeid, teha digitaalse andmesalvestusega sõidumeerikust väljatrükke ja sisestada sellesse vajalikke andmeid ning kanda sõidumeeriku salvestuslehele või väljatrükile käsitsi kandeid;

* kasutada teekonna planeerimiseks ja valimiseks kaarte ning tehnilisi vahendeid, lugeda kaartidel ja tehnilistes vahendites kasutatavaid tähiseid ja tingmärke;

* arvestada infrastruktuuri kasutamisele ning maksustamisele kehtestatud piiranguid ning leida ja tasuda ette nähtud tasusid.

* järgida sõiduplaani liinivedudel;

* täita ja kasutada sõitjateveo dokumente nii riigisisisel kui ka rahvusvahelistel veol autojuhile vajalikus ulatuses.

Sõidukiga seonduvalt peab autojuht oskama:

* kasutada sõiduki põhiagregaate ja süsteeme nõuetekohaselt, optimaalselt ja rikkeid ennetavalt ning oskama arvestada nende kasutamise piiranguid;

* diagnoosida auto põhiagregaatides ja süsteemides esinevaid rikkeid, leida rikete põhjused ning võimalusel neid kõrvaldada;

* valida ja monteerida nõuetekohaseid rehve sõltuvalt teekonnast, auto massist, kiirusest ja otstarbest;

* hinnata sõiduki tehnonõuetele vastavust enne teeliiklusesse asumist;

* juhtida, kiirendada ja peatada autot sõitjateveoks ohutu sujuvusega, arvestades erinevate veoliikide ja sõitjagruppide eripärasid;

* arvestada teiste liiklejate käitumist ning ette näha ja ära hoida ohtlike liiklusolukordade tekkimist;

* kasutada sõiduõiguse andmiseks kasutatavaid seadmeid;

* avada bussi varuäljapääse ja evakueerida sõitjaid õnnetuse korral, kasutada tulekustutit;

* aidata puudega ja piiratud liikumisvõimega isikuid sõiduki kasutamisel ning kasutada selliste isikute teenindamiseks ette nähtud abiseadmeid.

Autojuhi ametiga seonduvalt peab autojuht oskama:

* ennetada ja ära hoida autovedudel valitsevaid ohte, sealhulgas kuritegevust ning ebaseaduslike sissereändajate vedu;

* koostada tööõiguse valdkonnaga ja oma ametialaga seonduvad avaldusi ja dokumente;

* käituda õigesti tööõnnetuse korral, ennetada õnnetusest tulenevalt lisaohtu, kutsuda abi;

* rakendada juhi töökoha ergonoomia põhimõtteid ning õigeid töövõtteid;

* lahendada tüüpilisemaid probleemseid olukordi tellijate, saajate, järelevalve ja teiste autojuhiga peamiselt kokku puutuvate isikutega.

Liikluses osalemisega seonduvalt peab autojuht oskama:

- * juhtida autot ohutult, sujuvalt ja ökonoomselt ning rakendada õigeid juhtimisvõtteid;
- * valitseda sõidukit ohutult erinevates tee- ja ilmastikuoludes;
- * käituda õigesti liiklusõnnetuse korral, ennetada õnnetusest tulenevalt lisaohtu, kutsuda abi, vormistada vajalikke dokumente;
- * arvesse võtta tegureid, mis võivad avaldada mõju tema käitumisele juhina ning mõista erineva käitumisega kaasnevaid tagajärgi;
- * võtta arvesse sõiduki mõõtmetest tulenevaid ohtusid, eelkõige seoses vähekaitstud liiklejatega.

Õppeainete sisu:

Sõiduki tundmine ja käsitsemine

Üldnõuded

- Sõitjateveo autode (edaspidi *autod*) ehituse tundmaõppimisel tuleb lähtuda nende üldehituse ja tööpõhimõtete selgitamisest. Autode tehnohoolduse tundmaõppimisel tuleb lähtuda kehtivatest tehnonõuetest.
- Autode tootmise hetkeseis ja arengusuunad. Eestis enamkasutatavate autode margid ning mudelid. Busside liigitus, lühiiseloostus. Hooldus- või juhendraamatu kasutamine ning nende abil tehniliste andmete ja parameetrite leidmine.
- Firmateeninduse mõiste ja rakendamise kord.
- Sõidukite tehnajärelevalve süsteem ja rakendamise kord. Kehtestatud tehnonõuete aluseks olevad Euroopa Liidu normid ja nõuded:
  - 1) Euroopa Majandusühenduse direktiivid (EEC);
  - 2) ÜRO Euroopa Majanduskomisjoni (ECE) Genfi kokkuleppe reeglid.
- Autode VIN-koodid (tehasetähised) ja põhiantmed andmesildil.

Mootor

- Mootorite liigitus ja lühiiseloostus, mootorite põhiantmed ja tööarakteristikud. Vânt- ja gaasijaotusmehhanismi ehitus, hooldus ja tehnilise korrasoleku tingimused.
- Jahutussüsteem ja selle osad. Mootori optimaalne soojusrežiim. Mootori käivitamine külmalt ja soojalt. Jahutusvedeliku taseme kontrollimine ja tiheduse (külmumiskindluse) määramine. Jahutusvedeliku lisamine ja väljalaskmine. Abinõude rakendamine mootori ülekuumenemise korral. Jahutussüsteemi rikked ja hooldus.
- Õlitussüsteem ja selle osad. Õli puhastamise ja jahutamise viisid. Õli taseme kontrollimine. Õli lisamine ja väljalaskmine. Õlitussüsteemi võimalikud rikked ja hooldus.
- Toitesüsteem ja selle osad. Ülelaadimine. Turbolaadur. Vahejahuti. Toitesüsteemi rikked ja hooldus. Toitesüsteemi kontrollimine ja õhu eemaldamine diiselmootori toitesüsteemist.
- Mootori väljalaskesüsteem. Heitgaaside toksilisuse vähendamise võimalused.
- Kütusekulu optimeerimine.

Jõuülekanne

Autodel kasutatavate jõuülekannete üldehitus, tööpõhimõte ja kasutusviis. Sidur. Sidurimehhanism ja -ajam. Siduri rikked ja hooldus. Hüdromehhaaniline jõuülekanne. Käsilülitamise, poolautomaat- ja automaatkäigukastiga bussi juhtimise iseärasused. Veosild. Üheastmeline, kaheastmeline ja lahusastmetega (rattareduktoriga) peauülekanne. Kahekäiguline veosild. Veosilla rikked ja hooldus.

Rool

Autodel kasutatavate roolide tüübid, nende ehitus ja hooldus. Roolimehhanismi, rooliajami ja roolivõimendi tööpõhimõte. Rooli võimalikud rikked, mis avaldavad mõju liiklusohutusele. Roolimehhanismi ja rooliajami korrasoleku tingimused ning hooldus.

Pidurid (sh suruõhusüsteem)

Piduri õhkajami üldskeem ja selle osad. Erinevat liiki toimemehhanismidega pidurid. Sõidupiduri, seisupiduri ja erinevat liiki abi- ja kestuspidurite tööpõhimõte. Pidurite ehitus ja hooldus ning reguleerimisvõimalused. Mittelekeeruvate pidurite (ABS) tööpõhimõte. Rõhu kontrollimine ja reguleerimine õhkajamis. Rikkepiduri vabastamine. Pidurite rikked ja hooldus.

Veermik, rattad ja rehvid

- Vedrustus. Bussi kere asendi regulaator, kere asendi muutmine. Esisild. Juhtrataste suunang. Seadenurkade ja rattalaagrite reguleerimine.
- Ratas. Kilp- ja kodarratas. Rehvi tüübid ja tähistus. Rehvi valimine koormusindeksi ja kiiruskategooria alusel ning kasutamissoodused. Lubatud mustriülgavused. Rehvi kasutusea pikendamise võimalused. Rataste tasakaalustamise vajalikkus.

Elektriseadmed

Auto üldine elektriskeem ja selle osad. Vooluallikad: aku, generaator. Vooluallikate ebaõigest käsitsemisest tulenevad tagajärjed. Käiviti töötamine. Valgustus- ja signalisatsiooniseadmete tähistus ja neile kehtestatud tehnilised nõuded. Andurid ja mõõdikud. Elektriseadmete rikked ja hooldus.

Kere ja lisaseadmed

- Juhi töökoht: juhtimisseadmete paigutus, juhiistme, peeglite ja rooli asendi muutmine. Uste avamise juhtajam. Avariiväljapääsude otstarve ning kasutamine. Juhi- ja reisijateruumi kütte- ja ventilatsiooniseadmed, nende tööpõhimõte, rikked ning hooldus.
- Auto komplekti kuuluv varustus ja sellele esitatavad nõuded.

Sõiduki täiendav lisavarustus

- Sõidumeeriku liigid, mehaanilise ja digitaalse andmesalvestusega sõidumeerikud, nende kasutamise kord. Mehaanilise sõidumeeriku salvestuslehed, nende kasutamise ja säilitamise kord. Digitaalse sõidumeeriku juhi, juhi tööandja, töökoja ja kontrollija kaardid, nende kaartide kasutamine. Sõidumeeriku paigaldamise, hooldamise ja tehnilise ülevaatuse kord.

- Sõidukile paigaldatavad satelliitpositsioneerimise seadmed. Tähiste ja tingmärkide tundmine. Satelliitpositsioneerimise seadme abil otsitava tänava ja objekti leidmine.
- Hädaabi kõne «e-call» süsteemi seadmed.

Kütus, õlid, määrdeained, erivedelikud ning hooldusmaterjalid

- Autodel kasutatavate mootorikütuste, mootori- ja jõuülekandeõlide ning määrdeainete tähistus, põhiomadused ja kasutusvõimalused.
- Kütuse säästliku kasutamise võimalused. Jahutusevedelikud, nende omadused ja kasutamine.
- Erivedelikud: hüdroajamite vedelikud, õhusüsteemi külmumistõrjuki vedelik, tuuleklaasi pesuvedelik. Pesu- ja puhastusvahendid.

Bussi kasutusjuhend

Tehnohoolduse läbiviimise süsteem ja selle ajavahemikud. Bussi igapäevasel hooldusel autojuhi poolt teostatavad tööd. Õlitus- ja määrimiskohad, määrimiskaart. Õlitus- ja määrimisvälp. Auto tehnilise seisukorra kontrollimine. Autojuhi õige tegevus tehniliste rikete ilmnemisel.

Keskkonnasäästlikud meetmed

- Looduskeskkonda mõjutavad tegurid. Looduskeskkonna saastatuse põhjused ning teeliikluse osa atmosfääri üldsaastes. Kütuse, õlide, määrdeainete, erivedelike ning pesu- ja puhastusvahendite kahjulik mõju looduskeskkonnale.
- Heitgaasides sisalduvad kahjulikud ained ja ühendid ning nende mõju inimesele ja looduskeskkonnale. Heitgaasides sisalduvate kahjulike ainete piirnormid: tavaline auto, roheline auto ja ohutu auto.
- Müranormid autodele.
- Katalüsaatori otstarve mootori heitgaaside väljalaskesüsteemis ja selle tööpõhimõte.

Busside mõõtmed, massid ja teljekoormused

Busside, liigendbusside ja bussirongide suurimad lubatud pikkused, laiused ja kõrgused. Lubatud suurimad registrimassid. Lubatud suurimad teljekoormused vedavale ja mittevedavale teljele. Mitmeteljelisele telikule lubatavad suurimad teljekoormused.

Sõitjateveo korraldus

Üldnõuded

- Eestis kehtivad eeskirjad, mis reguleerivad sõitjateveo korraldust. Sõitjatevedu tasu eest ja omal kulul. Omavedude mõiste. Tasulise sõitjateveo liigid:
  - 1) liinivedu,
  - 2) juhuvedu.
- Tegevusluba ja sõidukikaart. Riigisisene ja rahvusvaheline sõitjate vedu. Sobiva bussi valimine sõltuvalt liiniveo või juhuveo liigist.

- Sõitjateveo struktuur Eestis, bussivedude osa sõitjateveol. Bussiliinide võrk ja nende liigitus. Bussiliinide valiku ja avamise kord. Liiniloo tähendus, kehtivus ja liiniloo väljaandmise kord. Liiniloo väljaandjad.

Õpilasliinid

- Õpilasliinide mõiste. Nõuded õpilasliinivedu teostavale ettevõtjale. Maakonna ja kohaliku omavalitsuse organi osa õpilasliinivedude korraldamisel. Õpilaste vedu tellimusveona ja liiniveona.
- Õpilaste veo eest tasumise kord.
- Õpilaste käitumise iseloomulikud küljed, nende arvestamine ja mõjutamine autojuhi poolt. Õpilaste bussi sisenemine ja väljumine, sellega kaasnevad ohud.

Liiniveod

- Linnaliinid, vallaliinid, maakonnaliinid ja kaugliinid, nende erinevus. Autojuhi kohustused enne väljasõitu liinile, liinil töötades ja vahetuse lõppedes. Nõuded busside varustusele ja tähistusele.
- Sõiduplaanide sisu ja vormistamine. Autojuhi õigused, kohustused ja vastutus liinil töötamisel. Autojuhi õige tegutsemine liiklusohutlikkus olukorras, liiklusõnnetusse sattumisel või bussi tehnilise rikke korral. Tehnoabi osutamise kord liinil. Autojuhi sidevahendid ja nende kasutamine. Sõitjate informeerimine.
- Sõitjate õigused ja kohustused. Autojuhi, kontrolöri ja asjaomaste ametiisikute õigused korda rikkunud reisijate korralekutsumiseks või autost kõrvaldamiseks.

Veod kaugliinidel

- Riigisiseste kaugbussiliinide avamise ja pidamise kord. Autojuhi lisakoolituse nõue töötamiseks rahvusvahelistel kaugliinidel. Kaugbussiliini luba ja selle taotlemise kord. Liinilubade komisjon ja selle pädevus. Liiniloo kehtivus ja pikendamine.
- Kaugliinide liigid:
  - 1) ekspreskaugbussiliin;
  - 2) kiirkaugbussiliin;
  - 3) harilik kaugbussiliin.
- Erinevused kaugbussiliinide vahel.
- Sõiduplaanide koostamise ja kinnitamise nõuded. Sõiduplaanide sisu ja vorm.
- Pagasiveo kord liinibussis. Vedada lubatud pagasi suurimad mõõtmed ja kaal. Vedada keelatud pagas. Pagasi säilivuse eest vastutajad.
- Autojuhi õigused, kohustused ja vastutus kaugliinidel töötamisel. Autojuhi sidevahendid ja nende kasutamine. Sõitjate informeerimine.
- Lisanõuded rahvusvahelisel kaugliiniveol vedajale, autojuhile, vedude korraldajale jt.

Juhuveod

- Juhuveodude mõiste ja nende erinevused liinivedudest. Tegevusluba. Nõutavad dokumendid juhuvedudel. Sõidulehed ja nende täitmise kord. Sõiduprogramm ja sõitjate nimekiri. Autojuhi õigused ja kohustused juhuvedudel. Täiendavad nõuded lastegruppide veol.
- Rahvusvaheliste juhuvedude erinevus. Lisanõuded rahvusvahelistel juhuvedudel.

Paki- ja kaubavedu bussidega

Pakiveo kord ja nõuded linna-, maakonna- ja kaugliinidel. Kauba ja saadetiste vedu bussides. Autojuhi vastutus kauba ja saadetise säilivuse eest. Sõitjateveol keelatud kaupade ja saadetiste vedu.

Sõidu eest tasumise kord

- Liinivedudel rakendatavad sõidupiletite tariifid ja hinnad. Sõidusoodustuste süsteem. Piletimüügi kord bussijaamas ja autojuhi poolt, pileti komposteerimine.
- Kassaaparaat ja selle käsitsemine.
- Nõuded kaugliinide piletile ning pileti kehtivus. Sõidupileti tagasiostmise võimalused. Tasumise kord juhuvedudel. Tasumise kord pagasi-, pakkide ja kaubaveo korral.
- Piletikontrollisüsteem bussiliinidel.

Vedude korraldus (ökonoomika)

Transpordiökonomika alused

- Omahinna mõiste ja selle kujunemine veonduses. Omahinna tulude ja kulude elemendid. Autojuhi osa omahinna kulude ja tulude kujundamisel.
- Autojuhtide ja teiste töötajate töötasu osa ettevõtte kulude üldbilansis.
- Ettevõtte kasumi mõiste ja selle kasutamise võimalused. Kasumi jaotamine ettevõtte arendustegevuseks, laenude tasumiseks ja dividendide väljamaksmiseks.
- Ettevõtte arendamise finantseerimisallikad: omafinantseerimine, põhivara suurendamine, pangalaenuid jne.
- Taustsüsteemi osatähtsus veondusettevõtte tegevuses.
- Sõitjateveo eest tasumise süsteem

Praktilised õppused

Praktilistel õppustel koostatav veondusettevõtte omahinna arvestus. Omahinna kulude ja tulude elementide analüüs ja omahinna alandamise võimaluste selgitamine.

Sõidupraktika

Üldsätted

Õppesõidu eesmärk on:

- 1) tutvumine liinivedudeks kohandatud sõitjateveo auto juhtimis-, abi- ja turvaseadmetega;
- 2) tutvumine linnaliinide marsruudi ja peatustega;
- 3) harjutada bussi juhtimist erioludes.

Sõitjateveo auto ettevalmistamine liinile sõiduks

- Sõitjateveo auto tehnilise seisukorra ja kompleksuse kontrollimine enne mootori käivitamist. Igapäevase hoolduse läbiviimine. Tutvumine autojuhi töökohaga:

Sõitjateveo auto juhtimine linnaliikluses

- Automaatkäigukastiga bussi sõiduomaduste ja juhtimise iseärasuste tundmaõppimine. Automaatkäigukasti käikude ümberlülitumise tunnetamine.
- Õigete sõiduvõtete viimistlemine ning rahuliku ja sujuva sõidustiili kujundamine.
- Erinevad sõiduharjutused: kiirendus ja pidurdus, peatumine peatustes ja liiklusvoolus, sõitmine tõusul ning langul.
- Säästlike, kütuse ülekulu vältivate sõiduvõtete kasutamine. Liiklusolukordade ja sõidutingimustega arvestamine.

Sõitjateveo auto juhtimine liinil töötamise tingimustes

- Sõit etteantud liinil koos peatustes peatumiste, sõiduplaanist ja ajagraafikust kinnipidamise, kassaaparaadi käsitlemise ning mikrofone kasutamisega. Vajaliku sõidusujuvuse lõplik saavutamine ja kaitsliku sõiduviisi rakendamine.
- Sõidu lõpetamine. Sõitjateveo auto tehnilise seisukorra kontrollimine.
- Sõitjateveo auto juhtimine erioludes

Nõuded autojuhi ameti- ja täienduskoolituse õppeasutuse lektorile

- Autojuhi ameti- või täienduskoolituse õppeainete lektor peab:
  - 1) valdama õpetatava õppeaine aluseid;
  - 2) omama kõrg- või keskeriharidust või sellega samaväärset haridust;
  - 3) omama vähemalt üheaastast õppeaine profiilile sobivat töötamise või õpetamise kogemust viimase kümne aasta jooksul;
  - 4) olema viimase viie aasta jooksul osalenud õpetatava õppeaine valdkonnas erialasel täienduskoolitusel kestusega vähemalt kuus akadeemilist tundi.
- Lisaks peab autojuhi ameti- või täienduskoolituse autovedude korralduse lektor olema viie aasta jooksul osalenud ülikoolis või rakenduskõrgkoolis erialasel täienduskoolitusel kestusega vähemalt 26 akadeemilist tundi.
- Autojuhi täienduskoolituse läbiviimisesse võib kaasata käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 sätestatud nõuetele mittevastava spetsialisti lähtuvalt täienduskoolituse õppekavas oleva õppeaine eesmärgist.

Lektorid, kes võivad anda õppeaineid:

1. Sõitjateveo korraldus- Ervin Nõmme, Arne Küüt, Reet Paatsi, Priit Marmor, Tiit Ratnik, Keio Küüt
2. Vedude korraldus, ökonoomika- Arne Küüt, Reet Paatsi, Priit Marmor, Tiit Ratnik, Keio Küüt, Ervin Nõmme
3. Sõiduki tundmine ja käsitlemine- Arne Küüt, Üllar Läänesaar, Priit Marmor, Tiit Ratnik, Keio Küüt, Ervin Nõmme
4. Sõidupraktika- Arne Küüt, Tiit Ratnik, Reet Paatsi, Priit Marmor, Keio Küüt, Ervin Nõmme